

A társadalmi juttatások jellemzői az Európai Unióban és Magyarországon 2005-ben

Az Európai Unió országai 2007-ben átadták az Eurostatnak az ESSPROS¹ nemzetközi módszertanának megfelelően előállított, 2005-re vonatkozó szociális védelmi adataikat. Ezeket az intézmény a validálási folyamat lezárása után tette közzé hivatalosan is a honlapján. A Magyarországon 2006-ban szociális védelemre fordított kiadások egyelőre előzetes adatként érhetők el (4. táblázat). A többi tagország 2006-os adatait az Eurostat 2008 szeptemberében, validálási eljárás lefolytatása után közli.

2005-ben – a legutóbb csatlakozott Bulgária és Románia visszamenőlegesen közölt adatait is figyelembe véve, viszont Portugália adataitól eltekintve (2005-ben nem adott át adatokat az ESSPROS számára) – az Európai Unió szociális védelmi kiadásainak egy főre jutó átlaga alacsonyabb lett. A juttatások vásárlóerejének unióbéli különbségei növekedtek a korábbihoz képest, a luxemburgi és a romániai juttatások értéke között tizenkétszeres a különbség.

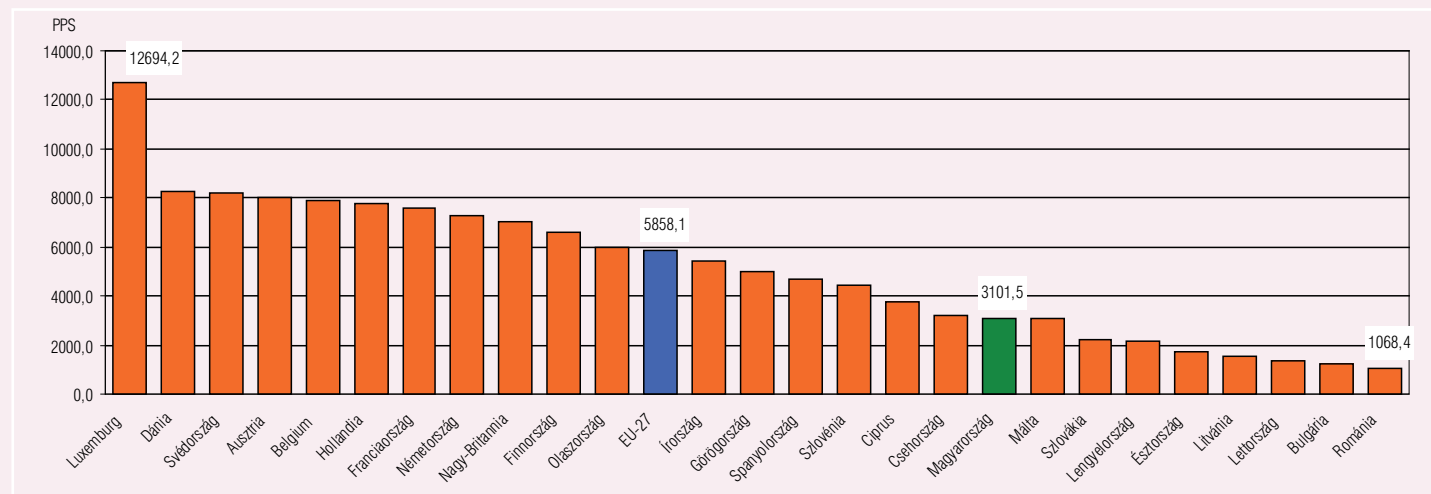
1. tábla

Társadalmi juttatások főbb mutatói az Európai Unióban, 2005

Országok	Társadalmi juttatások 2007			
	a GDP %-ában	PPS/fő	PPS/fő, EU-27 = 100	a jövedelemvizsgálathoz kötöttség aránya, %
EU-27	26,2	5858,1	100,0	10,5
Magyarország	21,4	3101,5	52,9	5,3

Magyarország szociális kiadásainak a GDP-hez mért aránya jóval az EU-27 átlaga alatt marad. 2005-ben az előző évihez képest nőtt az egy főre jutó társadalmi juttatások vásárlóerő-paritáson számított értéke, az uniós átlag 53 százalékát érve el (1. ábra).

Egy főre jutó társadalmi juttatások az Európai Unió országaiban, 2005 (euróban, vásárlóerő paritáson)

1) European System of Integrated Social Protection Statistics – A szociális védelem integrált európai statisztikai rendszere.

Magyarország 2004–2005-ben GDP-jének 6,0–6,4 százalékát költötte betegséggel kapcsolatos szociális védelemre, ami valamivel alacsonyabb, mint a 7,4–7,5 százalékos EU-átlag (2. táblázat), de az összes juttatáson belül a betegségre fordított kiadások aránya 2000 és 2005 között megemelkedett. Az ellátások egy főre eső, vásárlóerő-paritáson számolt értéke 2004-ről 2005-re az uniós átlag 49,5-százalékaról 55,4 százalékára növekedett. Szinte egész Európában az öregséggel összefüggésben nyújtott szociális ellátások teszik ki az összes társadalmi juttatás legnagyobb arányát (2. ábra). Magyarországon 2000 és 2005 között a GDP egyre magasabb hányadát kellett időskori ellátásokra fordítani. 2005-ben ez az arány 8,8 százalék volt, aminek 81,7 százalékát az öregségi nyugdíjakra fordított kiadások tették ki, melyek között nincs jövedelemkorláthoz kötött ellátás. Az EU-27 országaiban az öregségi ellátások 86,3 százaléka volt nyugdíj, melyeknek 2,1 százaléka előzetes jövedelemvizsgálathoz kötődött.

2. tábla

Társadalmi juttatások az Európai Unióban funkciók szerint, 2005

Funkciók	Társadalmi juttatások			
	a GDP %-ban		PPS/fő	
	EU-27	Magyarország	EU-27	Magyarország
Betegség/egészség gondozás	7,5	6,4	1674,8	927,2
Rokkantság	2,1	2,1	464,9	306,9
Öregség	10,9	8,8	2428,1	1277,9
Hátrahagyottak	1,2	0,3	260,3	39,3
Család/gyermek	2,1	2,5	470,1	364,7
Munkanélküliség	1,6	0,6	355,3	89,4
Lakhatás	0,6	0,5	131,2	74,4
Egyéb társadalmi kirekesztettség	0,3	0,1	73,4	21,5

1. ábra

Magyarországon a rokkantsággal összefüggő támogatásokra az ismert okokból a szociális védelmi kiadások nagyobb részét kell fordítani, mint az uniós átlag – az esetek egy részében ezek valószínűleg foglalkoztatáspolitikai, illetve rehabilitációs juttatásokat helyettesítenek. A juttatások értéke a 2000 és 2005 közötti időszakban az uniós átlagának 46,3 százalékáról 66,0 százalékára emelkedett.

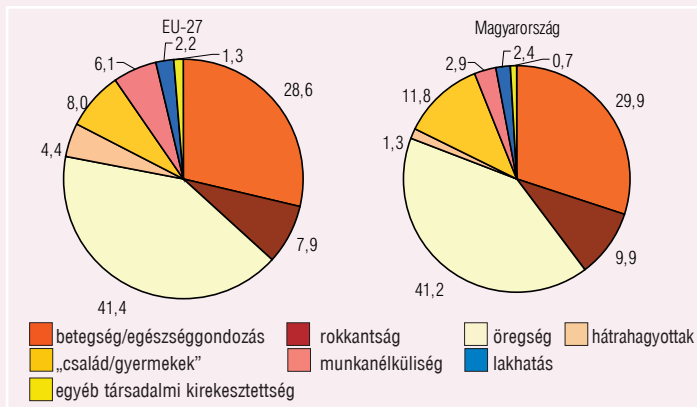
A rokkantsági ellátások között 2005-ben az Európai Unióban 54,9 százalék, Magyarországon pedig 64,4 százalék volt a rokkantnyugdíjak aránya, de míg nálunk ezek között nem volt rászorultsági alapon nyújtott ellátás, addig az EU rokkantnyugdíjainak 13,7 százalékánál vizsgálták az igénybevevő anyagi helyzetét. Az Európai Unióban a vizsgált hat év alatt az öregség és a rokkantság ellátásainak mind magasabb részében érvényesült a rászorultsági elv, míg Magyarországra nem volt jellemző ez a tendencia. 2005-ben uniós szinten az összes társadalmi juttatás 4,4, míg Magyarországon 1,3 százaléka jutott a hátrahagyottak (pl. özvegy, árva) juttatásaira. Ez az összeg az EU esetében a GDP 1,2, Magyarországon pedig 0,3 százalékát tette ki. Az ellátások értéke 2005-ben Magyarországon az EU-átlag 15,1 százaléka volt.

A családok, gyermekek védelméhez nyújtott támogatásokra Magyarország minden évben az összes szociális védelmi kiadásának és a GDP-jének is magasabb arányát fordította, mint az Európai Unió tagországai átlagosan. A juttatások vásárlóerő-paritáson mért értéke 2005-ben az EU átlagának 77,6%-a volt, ami magasabb, mint bármelyik más funkció esetében.

2000 és 2005 között a hazai ellátási formák közül a családok és gyermekek juttatásai az egyéb ellátások átlagánál magasabb arányban célozták kizárólag a jövedelmi szempontból rászorultakat – az ellátások 10–12%-a volt jövedelemkorláthoz kötött az átlagos 5,3%-kal szemben. (Ez az unióséhoz hasonló magas arány 2006-tól ebben a funkcióban is csökkent.)

2. ábra

Társadalmi juttatások funkciók szerinti megoszlása az Európai Unióban és Magyarországon, 2005 (százalék)

A munkanélkülségi juttatásokra Magyarország az Európai Unió átlagánál alacsonyabb arányban nyújtott támogatást, akár a GDP-hez, akár az összes juttatáshoz viszonyítjuk a ráfordításokat. A magyar munkanélkülségi juttatások euróban, vásárlóerő-paritáson számolt értéke 2000 és 2005 között az EU-átlag ötöde-negyede körül alakult. Hazánkban a munkanélkülségi juttatásai között találjuk a jövedelemtől függő ellátások harmadik legmagasabb arányát.

A lakhatás esetében az ESSPROS kizárólag a vagyoni, jövedelmi szempontból rászorulóknak nyújtott juttatásokat veszi figyelembe, a nemzetközi konvenció szerint a lakáscélú megtakarítások, hiteltámogatások nem tartoznak a szociális védelem fogalmkörébe. A támogatások a segélyezési rendszer részeként a lakhatás biztonságát szolgálják, vagyis a lakás anyagi okokból történő elvesztésének megelőzése a céljuk. Nem függenek a lakás tulajdoni jellegétől, bérlők és tulajdonosok is kaphatják. Magyarországon 2005-ben a lakástámogatásokra az összes társadalmi juttatás – az uniós átlagával szinte megegyezően – 2,4%-át fordította. Az ellátások egy főre eső értéke 2000 és 2005 között az EU-átlag 55,2–56,7 százalékát tette ki.

Magyarország és az Európai Unió tagállamai GDP-jük nagyon kis hányadát, 0,1–0,3 százalékát költötték a társadalmi kirekesztettség ellátásaira. Ugyanakkor az ESSPROS-ban szereplő kiadások nem tartalmazzák az egyszeri segélyakciókból, magánadományokból befolyó (a teljes ráfordításokhoz képest nyilván nem túl jelentős) összegeket, és az ellátottak egy része valószínűleg hozzájut a szociális védelem más funkciójában elszármolt értéke Magyarországon az EU-átlag alig több, mint harmadát érte el. 2005-ben a természetbeni ellátások aránya Magyarországon magasabb volt, mint az unióban, azonban így is a pénzbeli ellátások tették ki az összes ellátás közel kétharmadát (3. táblázat).

3. tábla

Társadalmi juttatások megoszlása az Európai Unióban típus szerint, 2005 (százalék)

Juttatások típusa	EU-27	Magyarország
Pénzbeli	66,2	63,5
Természetbeni	33,8	36,5

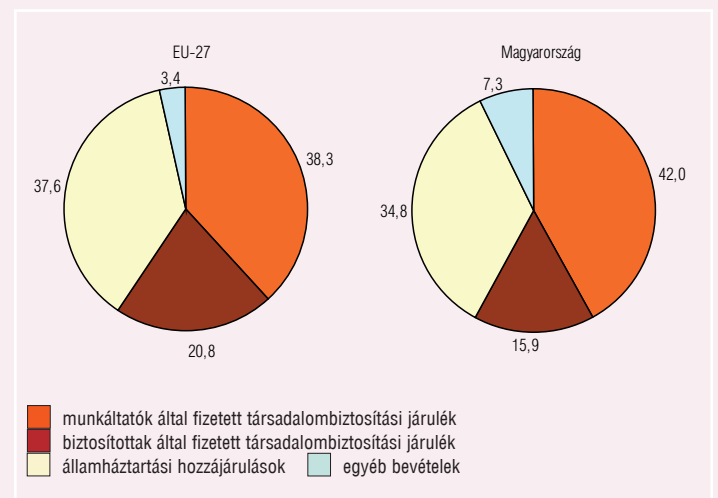
A jövedelmi, vagyoni rászorultsághoz kötött ellátások hazai aránya ugyan csekély mértékben növekedett, de az uniós átlag még mindig duplája (10,5 %) volt a magyarországinak (5,3%). Nálunk a juttatások több mint 70 százaléka a társadalombiztosítási alapokból származik, döntő többségük biztosítási jogviszony alapján jár (nyugdíj, egészségügyi ellátás, gyermekgondozási díj). Az Európai Unió országaiban a bármely jövedelmi, vagyoni csoportban fellépő kockázatok esetében szintén általánosan kötelező szociális védelmi rendszerek nyújtanak alapszintű támogatást, s ezekre a juttatásokra nem a rászorultság, hanem a járulékfizetés jogosítja az ellátottakat.

Bevételek

A szociális védelem bevételeinek nagyobb részét az uniós államok minden csoportjában a munkáltatók és a munkavállalók (biztosítottak) által fizetett társadalombiztosítási hozzájárulások képezik (3. ábra). Ezen belül azonban Magyarországon magasabb a munkáltatók által fizetett társadalombiztosítási járulék aránya, mint az EU-27 esetében.

3. ábra

A szociális védelmi bevételek megoszlása típus szerint az Európai Unióban, 2005, százalék

Társadalmi juttatások Magyarországon 2006-ban

A magyarországi ellátások jellegében 2006-ban a legfőbb változás a jövedelemhez kötöttségi arány 2005-ösnél (5,3%) alacsonyabb (4,6%) szintjében mutatkozott (4. táblázat). A változás legfőbb oka a család/gyermek funkció ellátásainak átalakulása volt. 2005-ben a rendszeres gyermekvédelmi támogatásra fordított összeg 44 177 millió forint volt, ez az összeg az összes juttatás körülbelül 1 százalékát jelentette. A támogatás a jövedelemhez kötött juttatások közé tartozott, mivel 2005-ig a települési önkormányzat a gyermeket nevelő családnak abban az esetben nyújthatta, ha annak egy főre jutó havi jövedelme nem haladta meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét. 2005-ről 2006-ra a rendszeres gyermekvédelmi támogatás ebben a formában megszűnt és beépült az alanyi jogon járó családi pótlékba.

Az előzetes adatok alapján a magyarországi juttatások funkciók szerinti megoszlása 2006-ban is a korábbi évekhez hasonlóan alakult, a társadalmi juttatásra fordított összes kiadás a 2005-öshöz viszonyítva reálértéken mintegy 6%-kal emelkedett.

4. tábla
Társadalmi juttatások főbb mutatói Magyarországon, 2006.
Előzetes adatok

Funkciók	Társadalmi juttatások			
	millió HUF	Megoszlása funkciók szerint	aránya a GDP %-ában	a jövedelemvizsgálathoz kötöttség aránya, %
Betegség/egészség gondozás	1 503 583,3	29,0	6,8	1,4
Rokkantság	497 690,1	9,6	2,3	0,8
Öregség	2 125 080,5	41,0	9,6	0,3
Hátrahagyottak	62 588,0	1,2	0,3	2,5
Család/gyermek	672 291,3	13,0	3,0	3,5
Munkanélküliség	159 683,5	3,1	0,7	21,1
Lakhatás	126 778,3	2,4	0,6	100,0
Egyéb társadalmi kirekesztettség	33 586,0	0,6	0,2	57,6
Összes funkció	5 181 280,9	100,0	24,0	4,6

Információk:

[Táblázatok](#)

[Módszertan](#)

Elérhetőségek:

Maria.Nemeth@ksh.hu

Telefon: 345-6770

[Információs szolgálat](#)

Telefon: 345-6789

www.ksh.hu